

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา
2. ภารกิจของสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
3. ขอบข่ายการบริหารการศึกษา
4. แนวปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546
5. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
6. บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา

การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้เข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในกระบวนการปฏิบัติงานขององค์กร โดยการเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้านการวางแผนกระบวนการบริหารและกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งทำให้เกิดการยอมรับตามเป้าหมายขององค์กร และมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายหรือเข้าไปมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำความสำเร็จมาสู่องค์กร ซึ่งมีนักวิชาการและนักบริหารได้ให้แนวคิดของการมีส่วนร่วมไว้มากมายในทัศนะต่าง ๆ ดังนี้

1. ความหมายของการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา

มีนักวิชาการ นักพัฒนาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน

ออกไป ขึ้นอยู่กับลักษณะรูปแบบของงานที่ปฏิบัติหรือกิจกรรมที่ต้องการกระทำ ดังนี้

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : 12) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การสร้างให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสมาชิกในสังคมที่กว้างกว่า สามารถเข้ามามีส่วนช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมทั้งมีส่วนร่วม ได้รับประโยชน์ จากผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน

วัชร สกฤ ฒ มรรคา (2541 : 18) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่บุคคล หลาย ๆ คน ทำงานด้วยกัน เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายร่วมกัน และทำงานนั้นต้องสำเร็จและงานที่ต้อง พึ่งพาอาศัยกันหลาย ๆ คน จะต้องมีการร่วมมือมากขึ้น การที่จะทำอะไรให้สำเร็จลุล่วงไปได้นั้น ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลกับกลุ่มว่ามีความสามารถจะช่วยกันทำงานมากน้อยเพียงใด

สมเดช สีแสง (2543 : 229) ได้สรุปความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า การ บริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) เป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้พนักงานทุกระดับ ได้มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการภายในขอบเขตหน้าที่ของตน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการ บริหารแบบใหม่ที่เรียกว่าการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Control หรือ TQC)

จันทร์านี สงวนนาม (2545 : 69) ให้ความหมายว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การ ที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจและการ ปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล

สมยศ นาวิการ (2545 : 1) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการของ การให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขัน ของบุคคล ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหาของการบริหารที่ สำคัญ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ที่ถือว่าผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่ การบริหารให้เข้ากับผู้ได้บังคับบัญชาและต้องการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงใน กระบวนการตัดสินใจที่สำคัญขององค์กรไม่ใช่เพียงแค่สัมผัสปัญหาหรือแสดงความห่วงใย

จำเนียร พลหาญ (2553 : 208) ได้สรุปความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า การ บริหารที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมใน กระบวนการบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด บรรลุวัตถุประสงค์ที่ องค์กรตั้งไว้ด้วยการให้ทุกฝ่ายเข้ามามีความรับผิดชอบร่วมกันในการทำงาน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้มีส่วน เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งทางด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การรับผิดชอบ การ วางแผนการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการ ปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการบริหารงานใน องค์กร

2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา

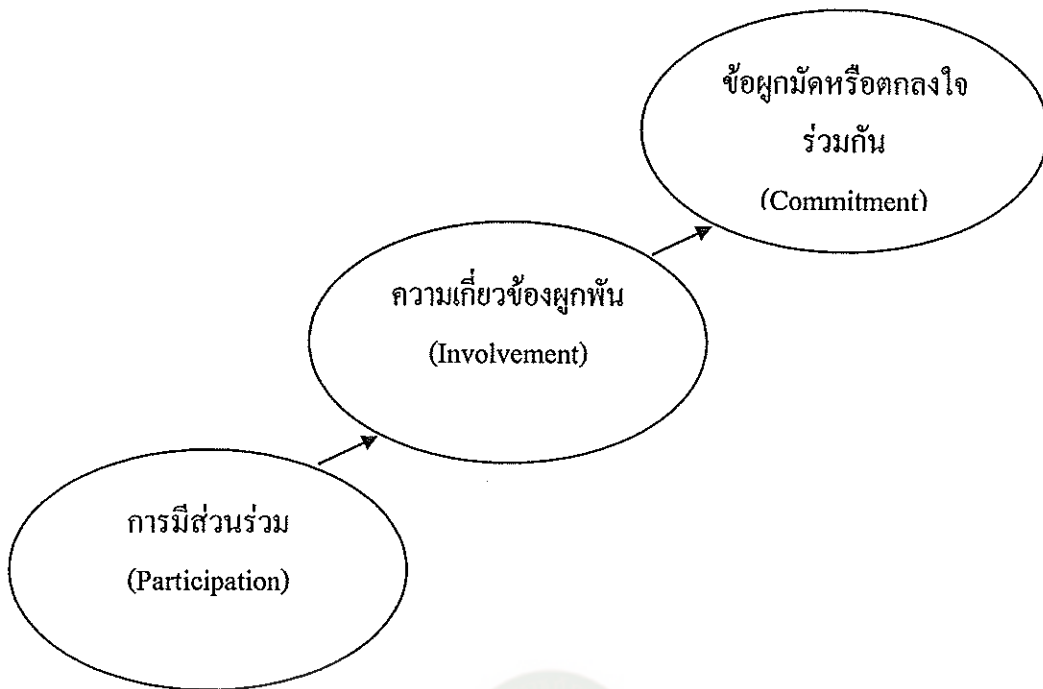
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2554 ได้กำหนดบทบาทบัญญัติที่เป็น
 แนวนโยบายหลักด้านการศึกษาไว้หลายประการ อีกทั้งนักวิชาการ ประชาชนและองค์กรต่างๆ
 ต่างมีความเห็นตรงกันว่า การจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบัน ไม่อาจสนองต่อการพัฒนาบุคลากร
 เพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้สอดคล้องและก้าวหน้าได้ในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลง
 จำเป็นต้องมีการปรับรื้อระบบในลักษณะของการปฏิรูปการศึกษาขึ้นอย่างเร่งด่วน จึงจะสามารถ
 พัฒนาบุคคล สังคมและประเทศชาติได้ในอนาคต จากเหตุผลสำคัญดังกล่าว รวมทั้งพระราชบัญญัติ
 การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ซึ่งได้จัดทำขึ้นตามบทบัญญัติ
 แห่งรัฐธรรมนูญ ได้กำหนดหลักการและทิศทาง เพื่อการปฏิรูปการศึกษาของชาติไว้หลายประการ
 โดยเรื่องการปฏิรูประบบบริหารการศึกษามีเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่ง จึงได้มีการกำหนดเป้าประสงค์
 สำคัญไว้ คือ ให้มีการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการ ให้มีเอกภาพ
 ประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น โดยให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่ง
 ราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2554 ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งการ
 กระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชน นับว่า
 เป็นหลักการสำคัญยิ่งของการบริหาร และทัศนศาสตร์ (2539 : 12-13) ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์
 สำหรับการปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กร และสนองแนวคิดของทฤษฎีกลุ่มมนุษย์สัมพันธ์
 ที่เสนอแนะว่า ผู้นำควรให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการบริหารองค์กร ให้มากที่สุดเท่าที่
 จะเป็นไปได้ นอกจากนี้แล้วการมีส่วนร่วมของบุคคลจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง และการมี
 ส่วนเกี่ยวข้องจะส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อหน่วยงานและภารกิจที่ตนเองมีส่วนร่วมสุรศักดิ์ นานานู
 กุล และคนอื่น ๆ (2541 : 27) เสนอแนวคิดว่า การทำงานในองค์กรใด ๆก็ตาม หากการดำเนินการโดย
 เปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอนคือ ตั้งแต่การหาข้อมูล การ
 หาสาเหตุของปัญหาพร้อมกัน ปรึกษาหารือ การหาแนวทางแก้ปัญหาพร้อมกัน การตัดสินใจร่วมกัน
 วางแผนร่วมกัน ปฏิบัติงานร่วมกัน ติดตามจนถึงขั้นบำรุงรักษาระยะยาวช่วยยอมนำให้การดำเนินงานนั้น
 ประสบผลสำเร็จ และบุคลากรในองค์กร ได้ทำงานด้วยความเต็มใจมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน
 อีกทั้งเกิดความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร จึงจำเป็นต้องช่วยพัฒนาให้ดีขึ้นสรุปแนวความคิด
 ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารจะช่วยทำให้สมาชิกผู้ปฏิบัติงานกับผู้บริหารมีความ
 เข้าใจกัน มีความผูกพันและยอมรับในนโยบายเป้าหมายของการปฏิบัติจะทำให้องค์กรประสบ
 ผลสำเร็จมากขึ้น อันเกิดจากความสามัคคี ร่วมมือ การให้ความช่วยเหลือและเข้าใจซึ่งกันและกัน

3. ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา

การเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการทำงาน จะทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันกับงานหรือองค์กร ความรู้สึกผูกพันเกี่ยวข้องที่ว่านี้หากมีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้ว จะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน ทำให้เกิดความจงรักภักดีต่อองค์กร มีความรับผิดชอบต่อบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จึงเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมนอกจากจะมีความสำคัญในด้านประสิทธิภาพในการทำงานแล้ว ยังสามารถสนองความรักความผูกพันต่อองค์กรได้เป็นอย่างดี สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2544 : 10) ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ของผลของการมีส่วนร่วมว่าข้อมนำไปสู่ความเกี่ยวข้อง ผูกพัน และข้อผูกมัดหรือตกลงใจร่วมกันของสมาชิก ดังภาพประกอบ 2

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ 2 ระดับความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วม

ที่มา : สัมฤทธิ์ กางเพ็ญ. 2544 : 10-12

ในการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษามีผลโดยตรงต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันทั้งด้านความคิด และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลในองค์กรกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่ได้รับประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งได้แยกรายละเอียดไว้ดังนี้ (สัมฤทธิ์ กางเพ็ญ. 2544 : 10-12)

1. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิดและอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้การปฏิบัติมีความเป็นไปได้อย่างดีกว่าการคิดเพียงอย่างเดียว

2. การมีส่วนร่วมในการบริหารมีผลในทางจิตวิทยา คือ ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง ในขณะที่เดียวกันก็จะเกิดการยอมรับมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการที่ผู้บริหารสามารถใช้ทดสอบว่าสิ่งที่ตนเองรู้ตรงกับสิ่งที่ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาหรือไม่ ดังนี้

2.1 เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดี สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2.2 เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้ใช้ความสามารถ และทักษะในการทำงานร่วมกัน เกิดความมีน้ำใจ (Team Spirit) และความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมากขึ้น

2.3 การมีส่วนร่วมจะทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้น และส่งเสริมให้การปรับปรุงงานมีความเป็นไปได้อย่างสูง ตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการ

ปฏิบัติงานมากขึ้นด้วยการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญโดยตรงต่อการทำงาน ทั้งความคิด จิตวิทยาและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิต แสดงความสามารถของคนและการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงผลงานให้เกิดมีคุณภาพยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความพอใจและภาคภูมิใจในผลงานนั้น

4. รูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา

การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาเป็นรูปแบบการบริหารที่สามารถสร้างความรู้สึกที่ดีในการปฏิบัติงาน และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติได้ใช้ความรู้ ความสามารถของตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและต่อหน่วยงาน ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมนี้ เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538 : 11 - 12) ได้เสนอไว้มี 4 รูปแบบ คือ

1. การปรึกษาหารือ (Consultive Management) เป็นการบริหารแบบเปิด โอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ในรูปแบบของคณะกรรมการ (Committee) เช่น คณะกรรมการ โครงการ คณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการเฉพาะกิจ หรือคณะกรรมการที่เรียกชื่ออย่างอื่น รูปแบบนี้เป็นการกระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจ ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการ ด้วยระบบการปรึกษาหารือนี้ เหมาะสมสำหรับใช้กับผู้บริหารระดับต้นขึ้นไป โดยการมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้า คณะทำงาน ประธาน โครงการ ประธานคณะกรรมการหรือกรรมการ เป็นต้น

2. กลุ่มคุณภาพ (QC Circles) เป็นการบริหารแบบเปิด โอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปของกลุ่มบุคคล 3 - 10 คน ที่อยู่ในหน่วยงานเดียวกัน รูปแบบกลุ่มคุณภาพนี้ เหมาะสมสำหรับใช้กับผู้ปฏิบัติงานระดับปฏิบัติหรือระดับหัวหน้า เพราะเป็นการฝึกฝนและเปิด โอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน เพื่อค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งมีกระบวนการในการบริหารกลุ่มสร้างคุณภาพ 4 ขั้นตอน คือ P (Plan) การวางแผน D (Do) การปฏิบัติ C (Check) การตรวจสอบ และ A (Action) การปรับปรุงแก้ไข หรือ PDCA นั่นเอง อย่างไรก็ตามระบบกลุ่มคุณภาพจะใช้ได้ผลดีก็ต่อเมื่อมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคนิค QC และการใช้กระบวนการกลุ่มให้แก่ผู้เกี่ยวข้องและที่สำคัญที่สุดคือ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานต้องอยู่ในเกณฑ์สูง จึงจะสามารถนำระบบกลุ่มคุณภาพนี้มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3. ระบบข้อเสนอแนะ (Suggestion System) เป็นรูปแบบหนึ่งของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่ได้ผลมากในทางปฏิบัติ โดยมีลักษณะที่แตกต่างจากข้อเสนอแนะที่มักพบเห็นทั่ว ๆ ไปที่มีลักษณะเป็นกล่อง หรือตู้รับฟังความคิดเห็นเท่านั้น กล่าวคือ รูปแบบนี้จะมีแบบฟอร์มข้อเสนอแนะให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกรอกตามแบบที่กำหนด เช่น ปัญหาที่พบคืออะไร สาเหตุของปัญหา มาจากอะไร วิธีการแก้ปัญหามีอะไรบ้าง และผลที่คาดว่าจะได้รับนั้นเป็นอย่างไร สำหรับแบบฟอร์ม

ที่กำหนดนี้ อาจแตกต่างกันไปตามความต้องการของแต่ละหน่วยงาน แต่มีหลักการปฏิบัติเดียวกัน คือ ต้องมีคณะกรรมการพิจารณาข้อเสนอแนะ มีหน้าที่ในการประเมินข้อเสนอแนะจากแบบฟอร์มต่าง ๆ นั้น ว่าเป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพียงใด ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมีมากน้อยแค่ไหน และสมควรดำเนินการตามข้อเสนอแนะหรือไม่ แล้วนำเสนอ ผู้มีอำนาจพิจารณาดำเนินการต่อไป และถ้าข้อเสนอแนะใดมีการนำไปปฏิบัติ ควรมีการประชาสัมพันธ์และพิจารณาให้ผลตอบแทนเป็นรางวัลหรือผลตอบแทนอื่น ๆ ตามที่หน่วยงานกำหนด ซึ่งรูปแบบนี้เหมาะสำหรับใช้กับปฏิบัติงาน หรือผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ อาจเสนอความคิดเห็นคนเดียวหรือมากกว่าก็ได้ และได้ผลดีก็ต่อเมื่อ

3.1 นโยบาย เป้าหมายขององค์กรต้องชัดเจน

3.2 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานต้องอยู่ในระดับสูง การกำหนดผลตอบแทนที่จะให้ผู้เสนอความคิด จะต้องสร้างความรู้สึกรู้ค่าและมีผลทางจิตใจ

3.3 ระบบและขั้นตอนการพิจารณานั้นจะต้องรวดเร็ว มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาแน่นอน ชัดเจน

3.4 ควรมีการประชาสัมพันธ์ หรือให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการใช้แบบฟอร์มข้อเสนอแนะให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างไรก็ตาม แม้ว่ารูปแบบนี้จะช่วยให้ผู้บริหารได้ความคิดเห็นที่หลากหลายในการปฏิบัติหรือปรับปรุงงานก็ตาม อุปสรรคที่สำคัญของระบบข้อเสนอแนะ คือ การเขียน เนื่องจากผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ โดยเฉพาะการเขียนในชุมชนชนบทมีความรู้ ระดับ ป.4 หรือ ป.6 อาจมีปัญหาในการเขียน ดังนั้นวิธีการแก้ที่ดีก็คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เสนอความคิดมานั่งคุยกัน ตัวต่อตัวหรือ ไปหาข้อมูลโดยการสอบถามหรือสัมภาษณ์โดยตรง

4. ระบบส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนเป็นเจ้าของกิจการ (Employee Ownership Plan) รูปแบบนี้พบมากในการบริหารกิจการของบริษัท หน่วยงานเอกชน หรือรัฐวิสาหกิจ โดยการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ มีส่วนเป็นเจ้าของกิจการด้วยการลงทุนซื้อหุ้นของบริษัทหรือบริษัทอาจจ่ายโบนัสส่วนหนึ่งเป็นทุนเรือนหุ้นในแต่ละปี จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกผูกพันในการปฏิบัติงานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นในรูปแบบนี้ผู้บริหารอาจนำมาประยุกต์ใช้โดยการสร้างบรรยากาศให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของหน่วยงาน เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายพึงพอใจที่จะมีส่วนร่วมให้มากที่สุด

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษานั้น มีรูปแบบการบริหารที่สร้างความสัมพันธ์ในการทำงานที่ดี ให้โอกาสได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติและรับผิดชอบ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงคุณภาพ เกิดประโยชน์กับงาน มีวิธีการและรูปแบบ 4 รูปแบบ คือ ปรีกษาหารือ ในรูปคณะกรรมการ เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานวิเคราะห์ปัญหา โดยตรวจสอบการทำงานแบบ PDCA

ระบบข้อเสนอแนะ มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน และการส่งเสริมให้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วม เป็นเจ้าของกิจการเข้ามามีความผูกพันกันและพึงพอใจในการทำงานร่วมกัน

5. รูปแบบและเงื่อนไขการมีส่วนร่วมของชุมชนและสถานศึกษา

การส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน มีรากฐานความเชื่อมั่นในคุณค่า และศักยภาพ “คน” “ชุมชน” และ “ท้องถิ่น” การมีส่วนร่วมจึงเป็นการทำให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ให้ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในลักษณะของกิจกรรมและดำเนินชีวิตในชุมชนอย่างมีศักดิ์ศรีและเท่าเทียมกัน ในสิทธิอำนาจตามแนวทางแห่งประชาธิปไตยอันเป็นความสัมพันธ์ตามแนวราบ ปฏิสัมพันธ์ของทุกฝ่ายในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกันในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินกิจกรรม จะทำให้ทุกคนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันด้วย กระบวนการทางสังคมของสมาชิกในชุมชน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง รูปแบบของการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชน สรุปได้ดังนี้ (สัมฤทธิ์ กางเพ็ญ. 2544 : 13)

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนและสถานศึกษา มีดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชนแบบชายขอบ เป็นลักษณะการร่วมมือหรือการทำกิจกรรมร่วมกัน ระหว่างสถานศึกษาและชุมชนที่มีข้อจำกัด เนื่องจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่าง 2 ฝ่าย

1.2 การมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชนแบบเป็นบางส่วน เป็นการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องของประชาชน ในระดับความเข้มข้นมากกว่าแบบชายขอบ ในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนของผู้ปกครองและชุมชน ที่รัฐถือว่าเป็นนโยบายสำคัญซึ่งสามารถสร้างความชอบธรรมในการจัดการศึกษาของไทย

1.3 การมีส่วนร่วมของสถานศึกษาและชุมชนแบบสมบูรณ์ เป็นการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษาและชุมชน โดยทั้งสองฝ่ายร่วมกันอย่างเข้มข้นและเท่าเทียมกัน ต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลต่อกิจกรรมร่วมกัน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมได้เต็มที่ ทั้งการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผลและร่วมรับประโยชน์ตามกลไกทางสังคม สิทธิ และอำนาจของประชาชน

2. รูปแบบ และเงื่อนไขการมีส่วนร่วมของชุมชนและสถานศึกษาที่จะทำให้สามารถทำงานร่วมกันได้ มีดังนี้

2.1 มีวิสัยทัศน์ในเรื่องการศึกษาของชุมชน ร่วมกันด้วยการแสวงหากระบวนการสร้างวิสัยทัศน์ของผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้สอน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ชาวบ้านทั่วไปและภาคีอื่น ๆ ในเรื่องการศึกษา ซึ่งเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของการเกิดความร่วมมือ

2.2 การมีส่วนร่วมและความสนับสนุนจากภาคีอื่น ๆ การแสวงหาความร่วมมือและความสนับสนุนจากภาคีอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นเงื่อนไขที่จะทำให้สถานศึกษา

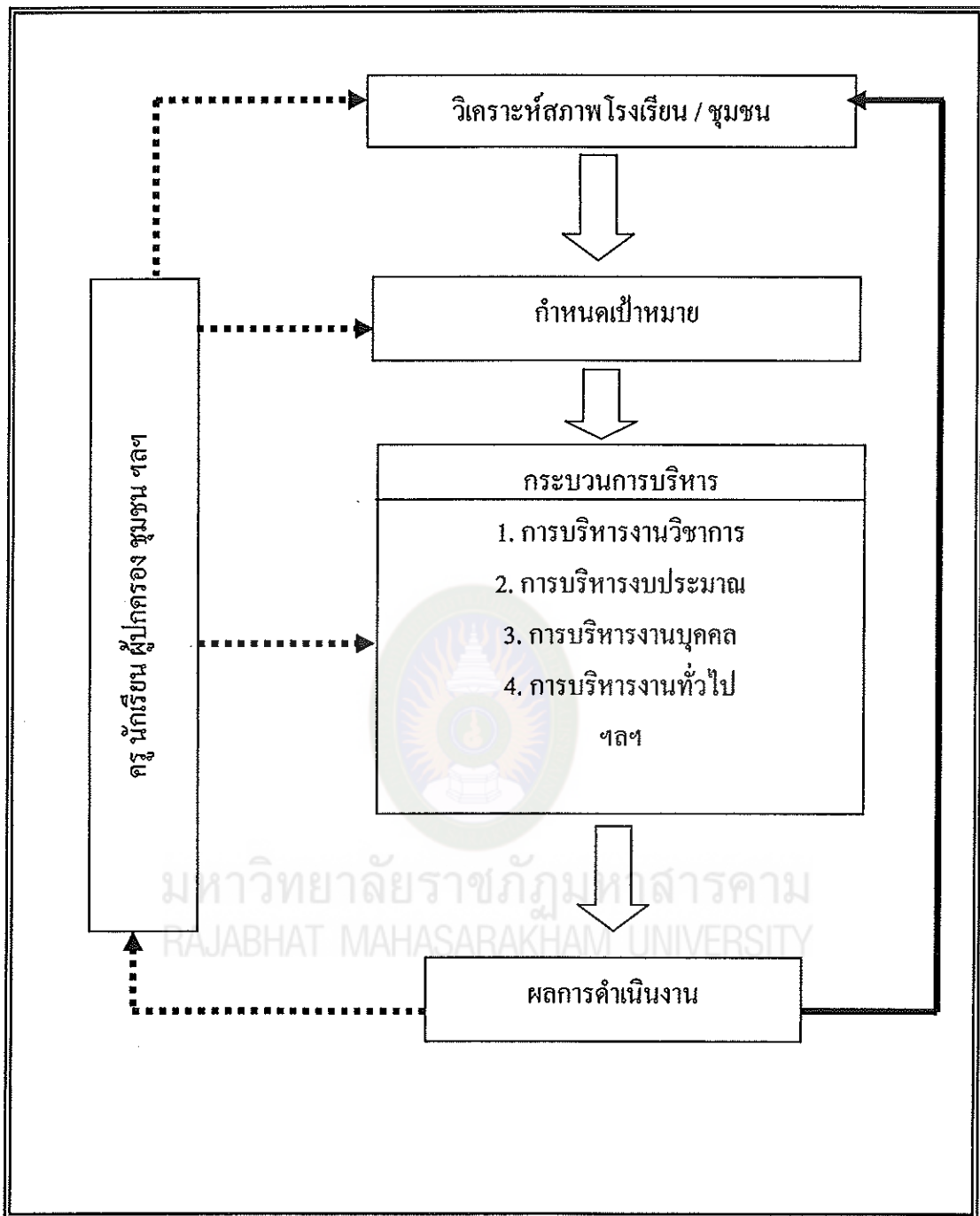
และชุมชนร่วมกันสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้มากขึ้น การพัฒนาความร่วมมือจะนำไปสู่การผลักดันให้การศึกษากำหนดหน้าที่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

2.3 โครงสร้างของการจัดการศึกษาเป็นแบบแนวราบ การจัดโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่ลดโครงสร้างอำนาจที่มีหลายลำดับชั้นให้น้อยลง จัดสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและภาคอื่น จะทำให้การจัดการศึกษากลายเป็นภารกิจร่วมของทุกคน ทั้งด้านถ่ายทอดความรู้ เวลา และทรัพยากรที่ใช้

2.4 ชุมชนมีเงื่อนไขพื้นฐาน เพื่อการพัฒนาภายใต้เงื่อนไขที่ว่าชุมชนมีทรัพยากรพื้นฐานคงเหลืออยู่ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ บุคคล ผลผลิต รายได้ ฯลฯ หรือมีปัจจัยแห่งความเข้มแข็งบางส่วนคงอยู่ เช่น กลุ่มผู้นำธรรมชาติ ความสัมพันธ์เชิงสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นสรูปแบบและเงื่อนไขที่จะทำให้สถานศึกษาสามารถทำงานร่วมกับชุมชนได้ คือการสร้างแนวความคิดร่วมกันกับพระภิกษุ ผู้นำชุมชน และคนในชุมชน โดยการลดโครงสร้างของระบบให้เกิดความเข้าใจกันง่ายขึ้น นำเอาความสัมพันธ์เชิงสังคม และให้ความสำคัญกับคนในชุมชนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันทำและรับผลประโยชน์ร่วมกัน

6. กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษา

เนื่องจากผู้บริหาร โรงเรียนไม่สามารถจะปฏิบัติงานได้ตามลำพังคนเดียว ประกอบกับในปัจจุบันมีกระแสของการมีส่วนร่วม การตรวจสอบและความโปร่งใสในการดำเนินงาน ตลอดจนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2554 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา ทั้งนี้ควรให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินการ เพื่อให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบและเป็นเจ้าขององค์กร อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือในการบริหาร ทั้งยังเป็นการแบ่งเบาภาระของโรงเรียนได้อีกด้วย ซึ่ง สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2544 : 12) ได้กล่าวถึงกระบวนการดำเนินงาน และกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ดังภาพประกอบ 2

ภาพที่ 3 กระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษา

จากภาพประกอบ 2 จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของสถานศึกษานั้นมี 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ การมีส่วนร่วมทางตรงและการมีส่วนร่วมทางอ้อม การมีส่วนร่วมทางตรงก็คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะของการปฏิบัติงานรับผิดชอบเพราะเป็นหน้าที่โดยตรง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียนและบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน ส่วนการมีส่วนร่วมทางอ้อม จะเป็นลักษณะ

กรรมการหรือผู้แทน ได้แก่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทุกระดับ อย่างไรก็ตามในการที่จะบริหารงานแบบมีส่วนร่วมให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญที่จะเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหาร มากน้อยเพียงใด เพราะการมีส่วนร่วมในการทำงาน นอกจากจะเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์แล้ว ยังเป็นการสร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของและเกิดความพึงพอใจในการทำงานด้วยส่วนระดับของการมีส่วนร่วมจะมากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของผู้ร่วมงาน ระดับความสำคัญของงาน ประกอบกับเวลา สถานการณ์ และพฤติกรรมการทำงานของผู้ร่วมงาน ดังนั้นความสำเร็จของการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะมีประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด จึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ของผู้บริหารนั่นเอง

ภารกิจของสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 และทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอันเป็นวาระแห่งชาตินั้น ได้เห็นความสำคัญของสถานศึกษาว่ามีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยตรงซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : 9 - 21) ได้กำหนดภารกิจของสถานศึกษายุคใหม่ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ได้แก่

การจัดการศึกษาหลายรูปแบบและให้มีการเทียบโอนผลการเรียนได้

มาตรา 15 การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

1. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตรระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน
2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมายรูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม
3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจศักยภาพความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ๆ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ และให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัยการฝึกอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงาน

การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา

มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจ ดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

จัดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษา

มาตรา 40 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่ กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทน พระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ

ขอบข่ายงานการบริหารการศึกษา

สำนักงานการศึกษาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดขอบข่ายการบริหาร สถานศึกษาในสังกัด ตามกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการกระจาย และการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และ ด้านการบริหารงานทั่วไป มีรายละเอียด ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 28-121)

1. ด้านการบริหารงานวิชาการ

1.1 หลักการและแนวคิด

1.1.1 ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน และสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม

1.1.2 มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยถือว่าผู้เรียนมี ความสำคัญที่สุด

1.1.3 มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้

1.1.4 มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและให้มีมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัด คุณภาพ การจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และความสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัด การศึกษาได้ทุกช่วงชั้นทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

1.1.5 มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.2 ขอบข่ายและภารกิจงานวิชาการ

1.2.1 การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น

1.2.2 การวางแผนงานด้านวิชาการ

1.2.3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

1.2.4 การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

1.2.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1.2.6 การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน

1.2.7 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

1.2.8 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

1.2.9 การนิเทศการศึกษา

1.2.10 การแนะแนว

1.2.11 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา

1.2.12 การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

1.2.13 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและ

องค์กรอื่น

1.2.14 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัว องค์กรหน่วยงานสถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1.2.15 การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

1.2.16 การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

1.2.17 การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

จากการศึกษาการบริหารวิชาการทั้งหมด 17 ภารกิจนั้น พบว่า มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น มีมาตรฐานและคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินจากหน่วยงานภายนอก พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการวางแผนวิชาการของสถานศึกษาการวิเคราะห์หลักสูตรก่อนนำไปใช้ นิเทศภายใน การวางแผนวิธีการดำเนินงาน

วิชาการ การมีบทบาทในระบบประกันคุณภาพ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน การแสวงหาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาช่วยใน สถานศึกษา การวัดผลและประเมินผลงานวิชาการ และติดตามผลการดำเนินงานวิชาการ

2. การบริหารงบประมาณ

2.1 หลักการและแนวคิด

2.1.1 ยึดหลักความเท่าเทียมกันและความเสมอภาคทางโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียน ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1.2 มุ่งพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการงบประมาณตามมาตรฐาน การจัดการทางการเงินทั้ง 11 ด้าน เพื่อรองรับการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานดังนี้

- 1) การงานแผนงบประมาณ
- 2) การคำนวณต้นทุนผลผลิต
- 3) การจัดระบบการจัดหาพัสดุ
- 4) การบริหารทางการเงินและควบคุมงบประมาณ
- 5) การรายงานทางการเงินและผลดำเนินงาน
- 6) การเบิกเงินจากคลัง
- 7) การรับเงินการเก็บรักษาเงิน และการจ่ายเงิน
- 8) การนำเงินส่งคลัง
- 9) การจัดทำบัญชีการเงิน
- 10) การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน
- 11) การจัดทำหรือจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน

จากการศึกษา การบริหารงบประมาณที่มีทั้งหมด 11 ภารกิจงานนั้น มี วัตถุประสงค์ เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณ มีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการและสามารถบริหารจัดการ ทรัพยากรที่ได้อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำแผนการ ใช้เงินของสถานศึกษา การบริหารงบประมาณ จัดหาเงิน จัดซื้อ จัดจ้างวัสดุ ครุภัณฑ์ ติดตามการใช้ งบประมาณและจัดทำรายงานผลการ ใช้เงินของสถานศึกษา จัดตั้งกองทุนให้แก่บุคลากรและนักเรียน และการประเมินผลการบริหารงบประมาณของสถานศึกษา

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

3.1 หลักการและแนวคิด

3.1.1 ยึดหลักความต้องการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการบริหารงานบุคคล
ของสถานศึกษาตามนโยบาย กฎหมายและหลักเกณฑ์ที่กำหนด

3.1.2 ยึดหลักความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาตาม
นโยบายกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่กำหนด

3.2 ขอบข่ายและภารกิจด้านการบริหารงานบุคคล

3.2.1 การวางแผนอัตรากำลัง

3.2.2 การจัดสรรอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

3.2.3 การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง

3.2.4 การเปลี่ยนตำแหน่งที่สูงขึ้น การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการ
ศึกษา

3.2.5 การดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน

3.2.6 การลาทุกประเภท

3.2.7 การประเมินผลการปฏิบัติงาน

3.2.8 การดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ

3.2.9 การสั่งพักราชการและการสั่งออกจากราชการไว้ก่อน

3.2.10 การรายงานการดำเนินการทางวินัยและการลงโทษ

3.2.11 การอุทธรณ์และการร้องทุกข์

3.2.12 การออกจากราชการ

3.2.13 การจัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติ

3.2.14 การจัดทำ บัญชีรายชื่อและให้ความเห็นเกี่ยวกับการเสนอขอ

พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

3.2.15 การส่งเสริมการประเมินวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการ
ศึกษา

3.2.16 การส่งเสริมและยกย่องเชิดชูเกียรติ

3.2.17 การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ

3.2.18 การส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับข้าราชการครูและ
บุคลากรทางการศึกษา

3.2.19 การริเริ่มส่งเสริมการขอรับใบอนุญาต

3.2.20 การพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาการดำเนินการที่เกี่ยวกับ
การบริหารงานบุคคล ให้เป็นไปตามกฎหมาย

จากการศึกษา การบริหารงานบุคคลที่มีทั้งหมด 20 ภารกิจงานนั้น มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลถูกต้อง รวดเร็ว ส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดความสำเร็จ ปฏิบัติงานเต็มตาม ศักยภาพโดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ และปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการกำหนด โครงสร้างการบริหารบุคลากร จัดหาบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพบุคลากร ดำเนินงานส่งเสริมขวัญกำลังใจบุคลากร กำหนดแนวทางการประเมินผลงานบุคลากร ติดตามผลการ ดำเนินงานด้านบุคลากร และส่งเสริมบุคลากรให้พัฒนาตนเอง

4. ด้านการบริหารทั่วไป

4.1 หลักการและแนวคิด

4.1.1 ยึดหลักใช้สถานศึกษามีความเป็นอิสระในการบริหารและจัดการศึกษา ด้วยตนเองให้มากที่สุด โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่กำกับ ดูแล ส่งเสริม สนับสนุน และ ประสานงานในเชิงนโยบายให้สถานศึกษาจัดการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายและมาตรฐาน การศึกษาของชาติ

4.1.2 มุ่งส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารและจัดการศึกษา ของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ตามกฎเกณฑ์ กติกา ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และ องค์กรที่เกี่ยวข้อง

4.1.3 มุ่งพัฒนาองค์กรทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ให้เป็น องค์กรสมัยใหม่ โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสมสามารถเชื่อมโยงติดต่อสื่อสาร กันได้อย่างรวดเร็วด้วยระบบเครือข่ายและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

4.1.4 การบริหารงานทั่วไปเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยประสานส่งเสริม และ สนับสนุนการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีบทบาท หลักในการประสานงานส่งเสริม สนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการ การศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยตาม บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตลอดจนการจัดและการให้บริการการศึกษา ของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่น

4.2 ขอบข่ายและภารกิจงานด้านการบริหารทั่วไป

4.2.1 การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

- 4.2.2 การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
- 4.2.3 การวางแผนการบริหารงานการศึกษา
- 4.2.4 การวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและแผน
- 4.2.5 การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- 4.2.6 การพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน
- 4.2.7 งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
- 4.2.8 การดำเนินงานธุรการ
- 4.2.9 การดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
- 4.2.10 การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
- 4.2.11 การรับนักเรียน
- 4.2.12 การเสนอความเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือยกเลิกสถานศึกษา
- 4.2.13 การประสานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
- 4.2.14 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา
- 4.2.15 การทัศนศึกษา
- 4.2.16 งานกิจการนักเรียน
- 4.2.17 การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- 4.2.18 การส่งเสริม สนับสนุน และประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรหน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
- 4.2.19 งานประสานราชการกับส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น การรายงานผลการปฏิบัติงาน
- 4.2.20 การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน
- 4.2.21 แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลงโทษนักเรียน

จากการศึกษา การบริหารทั่วไปที่มีทั้งหมด 21 งาน นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเพื่อประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธา และให้การสนับสนุนต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารงานทั่วไป หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการของสถานศึกษา วางแผนการใช้อาคารสถานที่ สรรหางบประมาณซ่อมแซมอาคารสถานที่ จัดแหล่งการเรียนรู้ จัดหาทุนสำหรับนักเรียน ส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เรียน

ในสถานศึกษา จัดกิจกรรมวันสำคัญและกิจกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพ รวมทั้งเผยแพร่ผลงานของสถานศึกษา และติดตาม ดูแล งานบริหารทั่วไปในสถานศึกษา

กล่าวโดยสรุปจากขอบข่ายของงานบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วยส่วนที่เป็น งานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป จะเห็นว่าการระดมสรรพกำลังทุกด้านเพื่อพัฒนาการศึกษา โดยใช้กระบวนการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีเป้าหมายสุดท้ายที่มีการพัฒนาคุณภาพนักเรียน และบุคลากร ให้มีลักษณะที่มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี มีวินัยในตนเอง มีความรู้ความสามารถและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว ชุมชน และสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างสันติ

แนวปฏิบัติตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 (มาตรา 38) วรรคสองและวรรคสาม ประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ได้กำหนดรายละเอียดให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ ตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2545 : 20 - 22)

ขอบข่ายสถานศึกษา

สถานศึกษาต้องดำเนินการสรรหาและเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎกระทรวงกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัยหรือหน่วยงานทางการศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของรัฐที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับงบประมาณจากรัฐ ยกเว้นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยศูนย์การเรียนรู้ สถานศึกษาของเอกชน สถานศึกษาอาชีวศึกษา และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2546 : 2 - 18)

จำนวนคณะกรรมการ

1. สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน ให้มีคณะกรรมการ จำนวน 9 คน
2. สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียนเกินกว่า 300 คนขึ้นไป ให้มีคณะกรรมการจำนวน

องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

1. ประธานกรรมการ (มาจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ)
2. กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 1 คน
3. กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวน 1 คน
4. กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวน 1 คน
5. กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน
6. กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน
7. กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่
  - 7.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1 รูป หรือ 1 คน
  - 7.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 2 รูป หรือ 2 คน หรือ 1 คน กับ 1 รูป
8. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
  - 8.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1 คน
  - 8.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 6 คน
9. ผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ

คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. คุณสมบัติทั่วไปของประธานกรรมการและกรรมการ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้

- 1.1 มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์
- 1.2 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- 1.3 ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 1.4 ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับ

ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

1.5 ไม่เป็นคู่สัญญาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาในกรณีที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ หรือกรรมการ ผู้ใดมีลักษณะต้องห้ามตามข้างต้น ต้องออกจากการเป็นบุคคล ซึ่งมีลักษณะต้องห้ามหรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตนได้เลิกประกอบกิจการหรือการใด ๆ อันมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวแล้วต่อผู้อำนวยการสถานศึกษาภายใน 15 วัน นับแต่วันได้รับการแต่งตั้ง หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ หรือกรรมการ

2. คุณสมบัติเฉพาะ

2.1 กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง

2.1.1 เป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น

2.1.2 ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษาหรือที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

2.2 กรรมการที่เป็นผู้แทนครูต้องเป็นครูซึ่งทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีต่าง ๆ ในสถานศึกษานั้น

2.3 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน

2.3.1 เป็นสมาชิกขององค์กรชุมชนหรือองค์กรที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีสมาชิกรวมตัวกันไม่น้อยกว่า 15 คน เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน โดยส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี มีผลงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับรอง และมีที่ตั้งแน่นอนอยู่ในท้องที่ ตำบลหรือแขวงที่เป็นภูมิลำเนาของนักเรียนในสถานศึกษาหรือท้องที่ ตำบลหรือแขวงที่สถานศึกษาตั้งอยู่

2.3.2 ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ ลูกจ้างของสถานศึกษา ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ หรือมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

2.4 กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า

2.4.1 เป็นผู้ที่เคยศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษานั้น

2.4.2 ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ ลูกจ้างของสถานศึกษา ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

2.5 กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นที่ทางราชการรับรองในพื้นที่ ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ หรือผู้นับถือศาสนาที่ทางราชการรับรอง (สถานศึกษาที่ทางราชการรับรอง ได้แก่ พุทธ คริสต์ อิสลาม พราหมณ์-ฮินดู และซิกข์)

2.6 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

2.6.1 ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ ลูกจ้างของสถานศึกษา ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

2.6.2 ไม่เป็นกรรมการสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเกินกว่า 3 แห่ง ในเวลาเดียวกัน

วาระการดำรงตำแหน่ง

วาระการดำรงตำแหน่งของประธานกรรมการและกรรมการ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งใหม่อีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกิน 2 วาระติดต่อกันไม่ได้

การพ้นจากตำแหน่ง

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ ประชานกรรมการและกรรมการพ้นตำแหน่งเมื่อ

1. ตาย
2. ลาออก
3. คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ ทำให้เสื่อมเสียต่อสถานศึกษาหรือหย่อนความสามารถ
4. ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามอย่างใดอย่างหนึ่ง สำหรับกรรมการประเภทนั้น
5. พ้นออกจากเป็นพระภิกษุสงฆ์เฉพาะกรรมการ ซึ่งเป็นผู้แทนที่เป็นพระภิกษุสงฆ์

แนวทางการสรรหาและการเลือกกรรมการ

1. การสรรหาและการเลือกกรรมการที่เป็นผู้แทน

1.1 กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง

1.1.1 ผู้ปกครองนักเรียนที่มีสิทธิสมัครหรือเสนอชื่อผู้แทน ต้องเป็นผู้ปกครองนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น

1.1.2 การสมัครหรือเสนอชื่อและการเลือกกรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครองให้ดำเนินการ ดังนี้

- 1) ให้ผู้ปกครองนักเรียนสมัครหรือเสนอชื่อผู้ปกครอง จำนวน 1 คน
- 2) การสมัครหรือเสนอชื่อให้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด
- 3) กรณีผู้สมัครหรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อมากกว่า 1 คน ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาจัดให้ผู้สมัครหรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือ 1 คน

1.1.3 เอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการสมัครหรือเสนอชื่อ มีดังนี้

- 1) ใบสมัครหรือแบบเสนอชื่อผู้แทนที่สถานศึกษากำหนดพร้อมประวัติ
- 2) เอกสารทั่วไป ได้แก่ สำเนาบัตรประชาชนหรือสำเนาบัตรประจำตัวข้าราชการหรือสำเนาบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ของผู้สมัครหรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ
- 3) เอกสารประกอบตรวจสอบคุณสมบัติ ได้แก่ ทะเบียนนักเรียน

1.2 กรรมการที่เป็นผู้แทนครู

1.2.1 ครูที่มีสิทธิสมัครหรือได้รับการเสนอชื่อจะต้องเป็นครูในสถานศึกษานั้น

1.2.2 การสมัครหรือเสนอชื่อและการเลือกกรรมการที่เป็นผู้แทนครูให้ดำเนินการ ดังนี้

- 1) ครูในสถานศึกษาสมัครหรือเสนอชื่อครู จำนวน 1 คน ในสถานศึกษาเป็นกรรมการสถานศึกษาตามใบสมัครหรือแบบเสนอชื่อที่สถานศึกษากำหนด

2) การสมัครหรือเสนอชื่อให้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด

3) กรณีที่มีผู้สมัครหรือผู้ได้รับการเสนอชื่อมากกว่า 1 คน ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาจัดให้ผู้สมัครหรือผู้ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือ 1 คน

1.2.3 เอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการสมัครหรือเสนอชื่อ มีดังนี้

1) ใบสมัครหรือแบบสอบถามชื่อผู้แทนสถานศึกษากำหนดพร้อมประวัติ

2) เอกสารทั่วไป ได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาบัตร

ประจำตัวข้าราชการ หรือสำเนาบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ผู้สมัคร หรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อในวาระเริ่มแรกให้ยกเว้น ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูจนกว่าครูสภาจะกำหนดให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา

1.3 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน

1.3.1 องค์กรของชุมชนที่มีสิทธิ์เสนอชื่อกรรมการ ผู้แทนองค์กรต้องเป็นองค์กรที่มีองค์ประกอบ ดังนี้

1) เป็นชุมชน หรือองค์กรชุมชน หรือองค์กรที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีสมาชิกรวมตัวกัน ไม่น้อยกว่า 15 คน เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน โดยส่วนรวมอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี

2) เป็นองค์กรที่มีผลงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับรอง

3) เป็นองค์กรที่มีที่ตั้งแน่นอน อยู่ในท้องที่ตำบลหรือแขวงที่มีภูมิสำเนาของนักเรียนในสถานศึกษา หรือตำบลหรือแขวงที่สถานศึกษาตั้งอยู่

1.3.2 การเสนอชื่อและการเลือกผู้แทนองค์กรชุมชนให้ดำเนินการ ดังนี้

1) ประธาน หรือผู้บริหาร หรือผู้นำของชุมชน หรือผู้นำองค์กรชุมชนเสนอชื่อผู้ที่เหมาะสมควรเป็นกรรมการ องค์กรละ 1 คน ตามแบบเสนอชื่อที่สถานศึกษากำหนดเสนอไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา

2) การเสนอชื่อ ให้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด

3) กรณีที่มีผู้ได้รับการเสนอชื่อมากกว่า 1 คน ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาจัดให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือ 1 คน

1.3.3 เอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการเสนอชื่อ มีดังนี้

1) แบบเสนอชื่อผู้แทนที่สถานศึกษากำหนดพร้อมประวัติ

2) เอกสารทั่วไป ได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาบัตรประจำตัวข้าราชการ หรือสำเนาบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ

3) เอกสารประกอบการตรวจสอบคุณสมบัติ ได้แก่ หลักฐานทางทะเบียนที่แสดงว่าองค์กรที่สมาชิกไม่ต่ำกว่า 15 คน หลักฐานที่แสดงการดำเนินกิจกรรมขององค์กรที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน โดยส่วนรวมอย่างต่อเนื่อง มาเป็นเวลานานไม่น้อยกว่า 1 ปี หนังสือรับรองผลงานขององค์กรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหลักฐานที่แสดงถึงการเป็นประธานผู้บริหารหรือผู้นำองค์กรของผู้เสนอชื่อ

1.4 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.4.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสิทธิ์เสนอชื่อผู้แทนองค์กรต้องเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการจัดตั้งตามกฎหมาย ได้แก่ องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์กรการบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่ได้รับการจัดตั้งตามกฎหมาย ซึ่งสถานศึกษาตั้งอยู่

1.4.2 การเสนอชื่อและการเลือกผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการดังนี้

1) ให้ประธานสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสนอชื่อผู้ผ่านการพิจารณาของสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาเป็นกรรมการองค์กรละ 1 คน ตามแบบเสนอชื่อที่สถานศึกษากำหนด เสนอไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา

2) การเสนอชื่อให้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาจัดให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือ 1 คน

3) กรณีที่ผู้ได้รับการเสนอชื่อมากกว่า 1 คน ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาจัดให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือ 1 คน

1.4.3 เอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบการเสนอชื่อ มีดังนี้

1) แบบเสนอชื่อผู้แทนที่สถานศึกษากำหนดพร้อมประวัติ
2) เอกสารทั่วไป ได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ของผู้ได้รับการเสนอชื่อ

3) เอกสารประกอบตรวจสอบคุณสมบัติ ได้แก่ บัตรประจำตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐ กรณีเป็นผู้บริหารหรือคณะผู้บริหารหรือสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บัตรประจำตัวประชาชน กรณีเป็นข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือบุคคลอื่นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมอบหมาย

1.5 กรรมการที่เป็นศิษย์เก่า

1.5.1 ผู้ที่มีสิทธิ์สมัครหรือเสนอชื่อกรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ต้องเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาหรือผู้ที่เคยศึกษาจากสถานศึกษาที่สถานศึกษานั้นรับรอง

1.5.2 การสมัครหรือเสนอชื่อ และการเลือกกรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่าให้

ดำเนินการ ดังนี้

1) ให้ศิษย์เก่าของสถานศึกษาสมัครหรือเสนอชื่อศิษย์เก่าของสถานศึกษานั้น จำนวน 1 คน เป็นกรรมการสถานศึกษาตามใบสมัครหรือแบบเสนอชื่อที่สถานศึกษากำหนด

2) การสมัครหรือเสนอชื่อให้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด

3) กรณีที่ผู้สมัครหรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อมากกว่า 1 คน ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาจัดให้ผู้สมัครหรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเลือกกันเองให้เหลือ 1 คน

1.5.3 เอกสารหลักฐานที่ใช้ประกอบสมัครหรือเสนอชื่อ มีดังนี้

1) ใบสมัครหรือแบบเสนอชื่อผู้แทนที่สถานศึกษากำหนดพร้อมประวัติ

2) เอกสารทั่วไป ได้แก่ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาบัตรประจำตัวข้าราชการ หรือสำเนาบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ของผู้สมัครหรือได้รับการเสนอชื่อ

3) เอกสารประกอบการตรวจสอบคุณสมบัติ ได้แก่ ทะเบียนนักเรียน

1.6 กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาดำเนินการสรรหาและเลือกกรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ทางราชการรับรอง (พุทธ คริสต์ อิสลาม พราหมณ์ ฮินดู และซิกข์) ให้ได้จำนวนตามขนาดของสถานศึกษา ดังนี้

1.6.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1 รูป หรือ 1 คน

1.6.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 2 รูป หรือ 2 คน หรือ 1 รูป กับ 1 คน

2. การสรรหาและการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ผู้ได้รับการสรรหาและเลือกให้เป็นกรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้อำนวยการสถานศึกษาร่วมกันสรรหาและเลือกผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นกรรมการ ตามวิธีการที่เห็นสมควร โดยสถานศึกษาขนาดเล็กให้เลือกผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการ จำนวน 2 คน และสถานศึกษาขนาดใหญ่ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นกรรมการ จำนวน 7 คน

3. การสรรหาและการเลือกประธานกรรมการ ให้ผู้ได้รับการสรรหาและเลือกเป็นกรรมการผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ ที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและผู้อำนวยการสถานศึกษาร่วมกันเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานกรรมการ 1 คน

ระยะเวลาดำเนินการ

1. ในวาระเริ่มแรก ให้ดำเนินการสรรหา และเลือกประธานกรรมการและกรรมการ

ให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับแต่วันที่กฎกระทรวงใช้บังคับ

2. ในกรณีที่ประธานกรรมการ หรือกรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระให้ดำเนินการสรรหา เลือกและแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการแทนภายใน 90 วัน เว้นแต่วาระของกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึง 180 วัน จะไม่ดำเนินการก็ได้ และให้ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

3. ในกรณีที่ประธานและกรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระให้ดำเนินการสรรหาและเลือกกรรมการชุดใหม่ภายใน 90 วัน ก่อนวันครบวาระ และให้ผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่ง ตามวาระปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าประธานกรรมการและกรรมการซึ่งแต่งตั้งใหม่เข้ามารับหน้าที่

ขั้นตอนการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ผู้อำนวยการสถานศึกษาประกาศการสรรหาและเลือกคณะกรรมการ
2. สถานศึกษาเปิดรับสมัครหรือรับการเสนอชื่อเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการแต่ละประเภท
3. สถานศึกษาตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครหรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ
4. สถานศึกษาประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการแต่ละประเภท
5. สถานศึกษาดำเนินการให้ผู้มีสิทธิเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการแต่ละประเภทเลือกกันเอง

ให้เหลือตามจำนวนที่กำหนดในกรณีที่ไม่มีองค์กรชุมชนในท้องที่ ตำบลหรือแขวงที่เป็นภูมิลำเนาของนักเรียนในสถานศึกษาหรือตำบลหรือแขวงที่สถานศึกษาตั้งอยู่ หรือมีแต่ไม่เสนอชื่อผู้แทนเข้ารับเลือกเป็นกรรมการให้ผู้ผู้อำนวยการสถานศึกษาสรรหาผู้แทนองค์กรชุมชนในท้องที่ ตำบลหรือแขวงใกล้เคียงกับสถานศึกษาหรือในท้องที่ ตำบลหรือแขวงของเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียงเป็นกรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน ในสถานศึกษานั้นสถานศึกษาที่มีสภาพและลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทั่วไป ซึ่งไม่สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาได้ครบองค์ประกอบตามกฎกระทรวงนี้การกำหนดองค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา และจำนวนกรรมการ ในแต่ละลักษณะและประเภทของสถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้มีอำนาจในการประกาศให้สถานศึกษาใด เป็นสถานศึกษาที่มีสภาพและลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทั่วไป

6. สถานศึกษาดำเนินการสรรหาและเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
7. สถานศึกษาดำเนินการให้กรรมการ ร่วมกันเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานกรรมการ
8. ผู้อำนวยการสถานศึกษาเสนอรายชื่อ ผู้ได้รับการสรรหาต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพิจารณาแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการ
9. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐานการดำเนินการสรรหา และเลือกประธานกรรมการ กรรมการ เพื่อเสนอผู้อำนวยการ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่งตั้งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน

ข้อเสนอแนะการดำเนินการสรรหา การเลือกและการแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการ

1. บทบาทหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานศึกษา

1.1 ประกาศหลักเกณฑ์ วิธีสรรหา และการเลือกประธานกรรมการและกรรมการ

1.2 ดำเนินการสรรหา และการเลือกประธานกรรมการและกรรมการต่อผู้อำนวยการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาแต่งตั้ง

1.3 ในกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้เสนอชื่อผู้แทนองค์กรเข้ารับการสรรหา
และเลือกให้เป็นกรรมการ ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
เพื่อให้ได้มาซึ่งผู้แทนดังกล่าว

2. สาระสำคัญของประกาศการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
แต่ละสถานศึกษา ควรประกอบด้วย

2.1 เหตุผลและอำนาจหน้าที่ในการออกประกาศตามกฎหมาย

2.2 ตำแหน่งหน้าที่จะสรรหาและเลือก พร้อมทั้งคุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติเฉพาะ
ของตำแหน่งที่จะสรรหาและเลือก

2.3 วิธีการสรรหาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4 หลักฐานประกอบการสมัครหรือการเสนอชื่อผู้แทนกลุ่มบุคคล องค์กรชุมชน องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น

2.5 กำหนดการประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเข้ารับการสรรหาเป็นกรรมการผู้แทนของกลุ่ม
บุคคลและองค์กร

2.6 กำหนดการให้ผู้แทนกลุ่มบุคคลหรือผู้แทนองค์กรแต่ละประเภทเลือกกันเองเป็น
กรรมการ

2.7 กำหนดการประกาศรายชื่อผู้ได้รับการเลือกเป็นกรรมการ จากผู้แทนบุคคลและองค์กร
แต่ละประเภท

3. การดำเนินการสรรหา และการเลือกประธานกรรมการและกรรมการ ควรดำเนินการ
ดังนี้

3.1 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการสรรหา และเลือกประธานกรรมการ
และกรรมการ อาจแต่งตั้งจากบุคคลภายนอกเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงาน ได้

3.2 ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างทั่วถึง

3.3 รับสมัครหรือรับการเสนอชื่อผู้แทนกลุ่มบุคคลหรือผู้แทนองค์กรเข้ารับการคัดเลือกเป็นกรรมการ

3.4 ตรวจสอบคุณสมบัติผู้สมัครหรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการตามแนวทาง ดังนี้

3.4.1 ผู้แทนผู้ปกครอง ตรวจสอบจากทะเบียนนักเรียน

3.4.2 ผู้แทนศิษย์เก่า ตรวจสอบจากทะเบียนนักเรียน

3.4.3 ผู้แทนองค์กรชุมชน ตรวจสอบเอกสารหลักฐานดังต่อไปนี้

1) หลักฐานทางทะเบียนที่แสดงว่าองค์กรมีสมาชิกไม่ต่ำกว่า 15 คน

2) หนังสือการรับรองการดำเนินกิจกรรมขององค์กรที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนอย่างต่อเนื่อง มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี

3) หนังสือการรับรองผลงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4) หลักฐานแสดงถึงการเป็นประธาน หรือผู้บริหาร หรือผู้นำองค์กรนั้นของผู้เสนอชื่อ

3.4.4 ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตรวจสอบเอกสารหลักฐาน ดังต่อไปนี้

1) ในกรณีที่เป็นผู้บริหาร หรือคณะผู้บริหาร หรือสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ตรวจสอบจากบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้

2) สำหรับข้าราชการพนักงาน หรือลูกจ้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือบุคคลอื่นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมอบหมาย ให้ตรวจสอบจากบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้หรือบัตรประจำตัวประชาชน

3.4.5 จัดประชุมผู้แทนบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อเลือกกันเอง ให้ได้ผู้แทนกลุ่มบุคคล หรือผู้แทนองค์กรแต่ละประเภทตามจำนวนที่กำหนด ซึ่งอาจดำเนินการ โดยวิธีออกเสียงโดยตรงหรือลับหรือเปิดเผยตามความเหมาะสม

3.4.6 จัดประชุมให้ ผู้ที่ได้รับสรรหาจากกลุ่มบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ และผู้อำนวยการสถานศึกษาร่วมกันสรรหา และเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจากผู้สมัครและบุคคลที่คณะกรรมการสรรหาข้างต้น เสนอชื่อให้ได้ จำนวน 2 คน สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กหรือจำนวน 7 คน สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่ สำหรับวิธีการสรรหาและการเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้ที่ประชุมพิจารณาดำเนินการตามที่เห็นสมควร

3.4.7 จัดประชุมผู้ได้รับเลือกเป็นกรรมการทั้งหมด รวมทั้งผู้อำนวยการสถานศึกษาร่วมกันเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คน เป็นประธานกรรมการ

4. บทบาทของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4.1 ประกาศให้สถานศึกษาใดเป็นสถานศึกษาที่มีสถานภาพ และลักษณะการปฏิบัติงานแตกต่างจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทั่วไป โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

4.2 พิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่ผู้อำนวยการสถานศึกษาเสนอ

อำนาจการตีความและวินิจฉัยปัญหา

ให้เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาอันเกี่ยวกับการปฏิบัติ หรือการดำเนินการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปสถานศึกษามีหน้าที่ในการคัดเลือกและสรรหาบุคคลที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการยี่ดแนวทาง โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามรูปแบบของชุมชนและองค์กรทางศาสนาเข้ามาสร้างความศรัทธา ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม สร้างคนให้มีคุณภาพ โดยกำหนดการคัดเลือกและสรรหาอย่างละเอียดถี่ถ้วน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวทางการดำเนินงานการมีส่วนร่วมการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 37 - 39) ได้กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 นั้นนับว่ามีความสำคัญมาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบ จึงจำเป็นจะต้องรับรู้ถึงหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี เพื่อที่จะได้ปฏิบัติหน้าที่ได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ดังนี้

กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา

เนื่องจากนโยบาย และแผนพัฒนาสถานศึกษาเป็นเสมือนเข็มทิศที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายของความสำเร้ง ดังนั้น เพื่อให้แผนพัฒนาสถานศึกษามีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะเป็นผู้มีบทบาทในการเสนอปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ได้เป็นอย่างดี คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงควรศึกษาหาความรู้ และทำความเข้าใจในเรื่องการวางแผน และแผนแต่ละประเภทที่สถานศึกษาต้องมีโดยเข้ารับการอบรมสัมมนาและศึกษาจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องเข้าไปมี

ส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการกำหนดแผนพัฒนาสถานศึกษา ทั้งระยะสั้นและระยะยาวให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติแผนพัฒนาการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น

ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี

สถานศึกษาจะนำนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาใช้ทำกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ของงานบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 งาน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณการบริหารงานทั่วไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษา ก่อนที่สถานศึกษาจะนำแผนปฏิบัติการดังกล่าวไปใช้ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาก่อน ดังนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรศึกษาเกี่ยวกับนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาและข้อมูลของสถานศึกษาอยู่เสมอ

ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสารหลักสูตร

ในการจัดทำสารหลักสูตรของสถานศึกษาจะต้องให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ในแต่ละชุมชน แต่ละท้องถิ่น และแต่ละภูมิภาคของประเทศ มีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและสังคมวัฒนธรรม ดังนั้นการจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรแกนกลางฉบับเดียวกัน ควรได้มีการพิจารณารายละเอียดของการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติที่หลากหลายตามสภาพปัญหาและความต้องการ ทั้งนี้เพราะเนื้อหา มีความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ไม่เท่ากัน บางเรื่องต้องมีการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ เนื้อหาบางเรื่องไม่ทันสมัย ไม่ทันเหตุการณ์ ครูใช้แหล่งวิทยาการท้องถิ่นค่อนข้างน้อย และเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แก้ปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น เมื่อสถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่นแล้ว ก่อนที่สถานศึกษาจะนำหลักสูตรดังกล่าวไปใช้ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก่อน

กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานของสถานศึกษา ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องรู้ เข้าใจ และปฏิบัติได้อย่างถูกต้องในเรื่องราวของการดำเนินงานตามแผน โดยเฉพาะขั้นตอนของการกำกับติดตาม ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่งของการบริหารการศึกษา เพื่อที่คณะกรรมการสถานศึกษาจะได้รู้ว่างานดำเนินไปอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร จะต้องแก้ไขปรับปรุงอย่างไร อันจะส่งผลให้งานดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งวิธีกำกับและติดตามการดำเนินการ ตามแผนพัฒนาการศึกษานั้น คณะกรรมการอาจทำได้โดยคณะกรรมการกำกับและติดตามด้วยตนเอง เช่น

การตรวจผลงาน การสังเกตการณ์ปฏิบัติงาน หรือตรวจสอบภายใน โดยคณะผู้ตรวจสอบภายใน ที่คณะกรรมการแต่งตั้งขึ้นจะรายงาน โดยผู้ได้รับมอบหมาย

ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2554 ได้ให้หลักประกันกับประชาชน ในด้านเสรีภาพในการศึกษาอบรม (มาตรา 49) สิทธิในการศึกษาอบรมขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี โดยรัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและถือเป็นหน้าที่ของประชาชน ที่จะต้องเข้ารับการศึกษา เพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ

เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีส่วนร่วมบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมงานเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดหาสื่อการเรียน การนิเทศ รวมทั้ง การวัดผลและประเมินผล ฯลฯ การเสนอแนวทางและการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการจะเป็น ปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้งานวิชาการของสถานศึกษามีคุณภาพสูงขึ้น และคณะกรรมการ สถานศึกษาควรมีส่วนร่วมบริหารการเงิน และงบประมาณของสถานศึกษา โดยการให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทาง การใช้จ่ายเงินให้เกิดผลคุ้มค่า นอกจากนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาควรมีส่วนร่วม ในการบริหารงานส่วนบุคคลด้วย เนื่องจากในบรรดาทรัพยากรการบริหารทั้งหลาย คนเป็น ทรัพยากรที่สำคัญที่สุด การบริหารงานบุคลากรของสถานศึกษา จะต้องต้องมีขอบข่ายครอบคลุมถึงการ กำหนดความต้องการของบุคลากร การจัดบุคลากรเข้ามาปฏิบัติงานการพัฒนาและธำรงรักษาบุคลากร และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร นอกจากนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องให้ การเสนอแนะแนวทางและเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษาด้วย

ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ของท้องถิ่นและของชาติ

คณะกรรมการสถานศึกษามีหน้าที่ที่สำคัญ ในการส่งเสริมให้กลุ่มบุคคลหรือชุมชนมีส่วนร่วม ในการแสวงหาทรัพยากร เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ มาช่วยพัฒนากิจการของสถานศึกษาและ กิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านรวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ โดยจัดหาวิทยากรภายในท้องถิ่นหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขา ต่าง ๆ ทั้งในและนอกท้องถิ่น

เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนการประสานงานกับองค์กร
ทั้งภาครัฐและเอกชน

เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
การดำเนินงานของสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จนั้น นอกจากจะได้รับการสนับสนุนงาน
ด้านงบประมาณต่าง ๆ จากทางราชการ โดยตรงแล้ว เพื่อให้ดำเนินงานบรรลุเป้าหมายอย่างจริงจัง
และส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาของนักเรียนมากยิ่งขึ้น สถานศึกษาจำเป็นต้องได้รับ
ความช่วยเหลือ และสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชนเพิ่มเติมอีกทางหนึ่งด้วย
ดังนั้นคณะกรรมการสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง
สถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนการประสานงานกับองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อสถานศึกษาจะ
ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและองค์กรนั้น ไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อให้
สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน
คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ที่ร่วมรับผิดชอบการดำเนินงานของสถานศึกษา
และสถานศึกษาจะต้องรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาต่อสาธารณชน ดังนั้น
คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา
ก่อนที่จะนำเสนอรายงานต่อสาธารณชนต่อไป

แต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานตามระเบียบนี้
ตามที่เห็นสมควรนอกจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ประชากรในชุมชน
อีกจำนวนมากที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อต้องการให้ท้องถิ่นของตนเอง
เจริญ แต่ไม่สามารถเข้ามาเป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ เนื่องจากระเบียบ
กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ดังกล่าว มีข้อจำกัด
ในอัตราส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษา จึงต้องช่วยกันสรรหาบุคคลดังกล่าวมาแต่งตั้งเป็นที่
ปรึกษา หรือคณะกรรมการ เพื่อช่วยดำเนินงานและมอบหมายภาระหน้าที่ให้ช่วยรับผิดชอบ
ได้ตามศักยภาพของผู้นั้น

ปฏิบัติกรอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ
กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 และนอกจากนี้ยังมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมาย
จากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น ๆ อีกด้วย

สรุปคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นคณะกรรมการของชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา โดยการสรรหาและคัดเลือกตามหลักเกณฑ์พระราชบัญญัติระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รับผิดชอบการบริหารการศึกษาด้านต่าง ๆ พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ ด้านนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เป็นต้น

บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

1. ข้อมูลพื้นฐาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่โรงเรียนมหาวิชานุกูล ถนนเลี้ยวเมืองมหาสารคาม – ร้อยเอ็ด ตำบลเวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีพื้นที่รับผิดชอบให้บริการครอบคลุม 13 อำเภอ ดังนี้ เมืองมหาสารคาม , แกดำ , โกสุมพิสัย , กันทรวิชัย , เขียวขุ่น , บรบือ , นาเชือก , พยัคฆภูมิพิสัย , วาปีปทุม , นาคุณ , ยางสีสุราช, กุฉินารายณ์ และชื่นชม มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดร้อยเอ็ด

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดขอนแก่น

2. ข้อมูลทั่วไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่บริหารและจัดการศึกษาช่วงชั้น 3 และ 4 ซึ่ง อาศัยอำนาจในมาตรา 5 และ 37 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และมาตรา 8 และมาตรา 33 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2553 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยคำแนะนำของสภาการศึกษาเมื่อคราวประชุมครั้งที่ 2/2553 วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ.2553 จึงกำหนดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและที่ตั้งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อบริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต

3. สถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 จังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2555 มีโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 35 แห่ง ครู จำนวน 2,073 คน และนักเรียน จำนวน 35,996 คน

4. นโยบายสู่การปฏิบัติ

วิสัยทัศน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 เป็นองค์กรหลักที่ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นสากลบนพื้นฐานความเป็นไทยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงภายในปี 2556

พันธกิจ

1. ส่งเสริม สนับสนุนและประสานความร่วมมือทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษามัธยมศึกษา
2. พัฒนาระบบบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นสากล
3. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความเป็นไทยและดำรงตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เป้าประสงค์

1. ผู้เรียนทุกคนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ
2. ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี อย่างทั่วถึง
3. ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มตามศักยภาพ
4. สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งมีความเข้มแข็งและสามารถขับเคลื่อนการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ
5. ผู้เรียนทุกคนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร

กลยุทธ์

1. พัฒนาคูณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตรและ ส่งเสริมความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้
2. ปลุกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ครอบคลุม ผู้เรียน ได้เรียนตามศักยภาพของตนเอง
4. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ
5. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

พีระ พรนวม (2544: 86) ได้ศึกษาศรัทธาต่อหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน พบว่า มีศรัทธาปานกลางต่อหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ถึงแม้ว่าผู้บริหารส่วนใหญ่ได้ผ่านการฝึกอบรมเกี่ยวกับเรื่องหลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามาแล้ว แต่ความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอมีน้อย และความอดทนในการนำหลักการการมีส่วนร่วมไปใช้ในการจัดการศึกษา มีปานกลาง

สมจิต ชันขวา (2544 : 90) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนประถมศึกษา มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ และด้านบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการบริหารทั่วไป มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

สำราญ หาญประเสริฐ (2544 : 87) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาที่สำคัญเกิดจากกรรมการสถานศึกษายังไม่รู้หน้าที่ดีพอ ขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญแก่กรรมการสถานศึกษา และการคัดออกคนเป็นกรรมการสถานศึกษายังไม่ได้คนยังไม่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษา มีการประชุมกรรมการน้อยครั้งมาก

นงชนก ตุ่มฉาย (2546: 42-44) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรีพบว่า ชุมชนต้องการมีส่วนร่วม34 ในงานทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเข้าไปประชุมแสดงความคิดเห็น ร่วมประสานงาน ร่วมบริจาคเงินและทรัพย์สิน ตลอดจนในด้านการศึกษา

แอนนา หงษ์สามสิบเจ็ด (2546: 38-44) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ของจังหวัดแพร่ พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดแพร่ ในภาพรวมอยู่ในระดับร่วมรับรู้และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับร่วมรับรู้ทุกด้านปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษา ขององค์การบริหารส่วนตำบล ของจังหวัดแพร่ คือ ขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่

ปรัชญา มั่นทน (2546: 38-48) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งด้านการวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการบริหารงบประมาณ โดยผู้แทนครูมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างมากทุกด้าน

ทินกร หอมกุล (2546: 45-48) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีส่วนร่วม ด้านการวางแผน ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการระดมทุน ด้านการประเมินผล และด้านการดำเนินการตามแผน จากมากไปหาน้อยตามลำดับ แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามข้อเสนอแนะของชุมชน ได้แก่ การสร้างความโปร่งใสในการดำเนินการทางการเงิน การสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของชุมชน และการให้ข้อมูลกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

วรากร วงศ์ดาว (2547 : 64) ได้ศึกษาบทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเหล่า และบ้านม่อน อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมมากในการสนับสนุนให้เด็กในเขตบริการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน

อดดศักดิ์ ซาเกิม (2548 : 70 - 71) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณและด้านการบริหารงานบุคคล ตามลำดับ 2) เมื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ในโรงเรียนขนาดต่างกัน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พลทรัพย์ นาคานาคา (2552 : 96 - 101) ได้ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในเขตหนองจอก สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นว่ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในเขตหนองจอก สังกัดกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามเพศมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน 3) คณะกรรมการสถานศึกษาที่มีวุฒิต่างกันมีความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อรนุช คำสิงห์ (2555 : 93 - 94) ได้ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 พบว่า 1) ระดับบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมาก ไปหาน้อย ดังนี้ ด้านบริหารงานทั่วไป ด้านวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านงบประมาณ ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบระดับบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันและสถานภาพต่างกันทั้ง โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

โฮกแลนด์ (Hoagland, 1986 อ้างถึงใน ภาวนา วงสวาท, 2541 : 61) ได้ศึกษา ความเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์ โรงเรียนมัธยมศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการของผู้บริหาร โรงเรียน โดยมุ่งเปรียบเทียบทัศนะของครูอาจารย์ และผู้บริหาร ในรัฐอิลลินอย (Illinois) ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครู อาจารย์ ที่มีอายุประสบการณ์ในการทำงานและขนาดโรงเรียนแตกต่างกันมีทัศนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการแตกต่างกัน

ฟาวเลอร์ (Fowler.1986 อ้างถึงใน วิทยา แสงจันทร์, 2544 : 33) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการกับขวัญในการทำงานของครู และอาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐต่างๆ ทางตะวันออกเฉียงใต้ของสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับการบริหารงานการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และเมื่อเปรียบเทียบครูและอาจารย์ ในโรงเรียนที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการกับครูและอาจารย์ใน โรงเรียนที่ไม่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการ มีขวัญกำลังใจในการทำงานแตกต่างกัน

นาโดซี (Nadocie, 1993 : 201) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และวัฒนธรรมโรงเรียนกับการแสดงออกถึงความพึงพอใจในงานของครูผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครู เป็นปัจจัยหนึ่งที่สัมพันธ์กับการแสดงออกถึงความพอใจในการทำงานของครู

เฮลเบิร์ก (Helberg, 1995 : 27) ได้ศึกษา การตัดสินใจร่วมกันของครูที่เป็นคณะทำงาน ผลการวิจัยพบว่า การที่คณะทำงานได้ตัดสินใจร่วมกัน โดยทุกคนมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิดการพัฒนา งานมากกว่าการมีปัจจัยอื่น

แดลนี่ (Delaney, 1997 : 2349 - A) ได้ศึกษาความร่วมมือของผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับท้องถิ่น ภายใต้ระบบของโรงเรียนแห่งรัฐ/ สาธารณะ โดยเน้นการศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีบทบาทในฐานะเป็นตัวแทนที่อยู่ในคณะกรรมการ โรงเรียนที่เป็นตามระบบประชาธิปไตยตลอดจน ความพึงพอใจ/ไม่พอใจ ต่อช่องทางสื่อสาร ผลการศึกษาพบว่า 1) ความแตกต่างของวิสัยทัศน์ เกี่ยวกับบทบาทในการตัดสินใจของผู้ปกครองกับนักศึกษามีผลทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างกลุ่ม ทั้ง 2 ได้ 2) ช่องทางการสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองที่เหมาะสมจะต้องเกี่ยวข้องกับเด็กหรือ สถานการณ์ที่ไม่ก่อให้เกิดการโต้แย้งระหว่างกันได้ 3) การเปิด โอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองทาง อย่างเปิดเผยและต่อเนื่อง จะเพิ่มให้ผู้ปกครองมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมมากขึ้น 4) การที่ไม่ส่งเสริมให้มีการร่วมมืออย่างใกล้ชิดและเปิดเผย จะนำไปสู่การโต้แย้งและประท้วงเกิดขึ้นได้ 5) เสียงเรียกร้องจากนักธุรกิจมีบทบาทมากกว่าเสียงเรียกร้องจากบุคคลกลุ่มอื่นๆ ในการทำให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ

รีดเอา (Rideout, 1997 : 3384) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน (School – Based Management) ในนิวฟันด์แลนด์และลาบราดอร์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับท้องถิ่น โดยส่วนมากดำเนินการ โดยการตั้งสภาโรงเรียน การจัดทำข้อมูลใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ครูใหญ่และศึกษานิเทศก์ ในด้านงบประมาณ หลักสูตร บุคลากรสภาโรงเรียน และปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินการผลการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองไม่เคยเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเลย ส่วนครู อาจารย์ มีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาเพียงเล็กน้อยและในขอบเขตจำกัด ส่วนผู้บริหารมีบทบาทส่วนร่วมมากที่สุด ผู้ปกครองและครู อาจารย์มีความต้องการมีส่วนร่วมในการ รับผิดชอบ และร่วมมือในการดำเนินการจัดการศึกษาและต้องการให้สภาโรงเรียนทำหน้าที่ให้คำปรึกษา หรือดำเนินการดังกล่าวและต้องการให้มีการปรับปรุงแนวการดำเนินงาน โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วน ได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้น ตลอดจนต้องการให้มีการกระจายอำนาจในการส่งงบประมาณมายังโรงเรียนโดยตรง ตลอดจนการปรับปรุงหลักสูตรระดับท้องถิ่น

ลิทวูด (Lithwood, 1998) ได้ศึกษา การบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของรัฐอัลเบอร์ตา ประเทศแคนาดา โดยกลุ่มตัวอย่างในเขตเอดมอนตัน (Edmonton) ผลการวิจัยพบว่า รัฐอัลเบอร์ตา ได้ประกาศกฎหมายให้ทั่วทั้งเขตมีประกาศตั้งคณะกรรมการบริหาร โรงเรียนในทุก โรงเรียน ให้ครูและ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียนให้มากขึ้นแต่อำนาจตัดสินใจยังอยู่ที่ตัวผู้บริหาร โรงเรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหาร การศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ มัธยมศึกษา เขต 26 พบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 4 ด้าน และเมื่อจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมแตกต่างกันคือสถานศึกษาขนาดใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมมากกว่าสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งผู้วิจัยได้นำผล จากการศึกษานี้มาเป็นแนวทางในการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหาร การศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ มัธยมศึกษา เขต 26

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY